

in de theologie over deze beide attende opmerken reeks artikelen.

chrift Kraemer nergens zoo tuk, waarin hij zijn theologisch

elijk geworden, alisme" bedoelt. iemer met deze bijbel ons geen isel van waar Gods openba- dus met Krae- grip, waarover n. er eens, dat de is, maar Krae- er hij gaat be- die ons in den systematisch ge- ethische voor- Kraemer haalt ande, (doch mi- ing van de ver- n neigende) uit- Christ, non des concludeert op openbaring" en niet alleen zelf le theologische transcendentie reatio ex nihilo omen irrelevant te meenen, dat of niet-eenwig- lost zal moeten

m scholastieke, phie beïnvloede schijnt over het telijk geloof met e kennis in ver- tegen gnosis en omt hij er toe openbaring een an het geloof disastrous mis- of" te noemen, het geloof ook an „geloofskenn- natische uiteen- stering niet op geopenbaarde zien. Het won- van het geloof Integendeel. De nder der open- uit. De open- schijnt aan te openbaart God mensch (hij ver- ar wanneer Jo- Vader heeft ver- alth. 11:27 e.a.), alleen. Wij kun- n, al is dit ken- zoosals vanzelf in wanneer het te openbaren, van dezen open- te getuigen (bl. skennis ook in t een systema- le zonde is, die jk omringt" (bl. ook vervallen, r de incarnatie, t geloof alleen, is en over het „zonde" in de el is overigens g als Barth, die en „dogmatiek" oord wil weten, ker „dogmatiek" Kuiper en Ba- naar dia- schijnt er niet tematisering te

opbouwen van in tenminste het 65, en de moge- bel kan worden met de data van identificeerd bl. et construeeren aan het voor aan den mensch ijke ethiek, zegt er van de gung- en is de bijbel val ze geen uit- gramma's (het- Kraemer eens

zijn), maar zelfs kunnen die, volgens Kraemer, niet uit den bijbel worden afgeleid (bl. 93). Het Koninkrijk Gods is transcendentiaal, supra-historisch (bl. 93, 94) en van een „christelijke" politiek, een „christelijke" sociologie, een „christelijke" staat of maatschappij e.d. mogen wij dus volgens Kraemer niet spreken (bl. 93, 98, 99). Ook bevat het Nieuwe Testament volgens hem geen vaste, voor alle tijden geldende voorschriften voor het politieke, sociale, culturele en economische leven (bl. 93, 95), al verzacht hij later (bl. 96) dit „no" van bl. 93 tot een „very rarely". De Apostelen waren kinderen van hun tijd en hielden zich aan de meeningen van hun tijd (bl. 96, 97) en de welbekende verzen van Rom. 13 over het gezag van de overheid bijv. mogen wij niet als onveranderlijke principes voor een politieke ethiek beschouwen (bl. 97). „If used to day", zegt Kraemer, „they need radical rethinking" (bl. 98). De ethische uitspraken van den bijbel bevatten wel allerlei suggesties voor ons (bl. 98), maar zijn geen voor alle tijden geldende voorschriften. Het zijn alle „tijdelijke oplossingen", die alleen golden voor den tijd, waarin ze gegeven werden. Het zijn geen „objectieve waarheden", die wij kunnen „weten", maar dynamische woorden Gods, die nooit statisch zijn vast te leggen. Wij kunnen daaruit geen „christelijke ethiek" opbouwen, doch moeten van oogenblik tot oogenblik zelf beslissen in de concrete situatie van ons leven (men denke aan Barth's „Gebot der Stunde").

Hoeveel behartigingswaardige en juiste opmerkingen Kraemer in dit derde hoofdstuk ook maakt over de theocentriciteit van de ethiek, over de vrijheid van den Christen, over de noodzakelijkheid van het telkens weer zelfstandig beslissen van den geloovige, over de verwerpelijheid van alle legalisme etc., waarmee wij ons van harte kunnen vereenigen, als geheel is dit hoofdstuk, vooral voorzover het op de ethiek betrekking heeft, voor ons toch niet acceptabel, omdat het, hoezeer ook aandringend op een „terugkeer tot den bijbel", ons den bijbel feitelijk ontnemt als het boek, waarin God ons Zijn voor alle tijden geldende principia heeft gegeven voor ons ethische leven, en waaruit een christelijke ethiek is op te bouwen. Kraemer's „bijbelsch realisme" brengt m.i. de hindende kracht van Gods openbaring voor het ethische leven ten offer aan het actuele spreken van den soevereinen God in de concrete situatie van het oogenblik. Bovendien brengt de overaccentueering van het transcendentiaal karakter van het Christendom Kraemer tot een verwerping eener positieve realisering van het Koninkrijk Gods in deze wereld, die misschien in overeenstemming is met Kraemer's opvatting van het „bijbelsch realisme", maar die o.f. niet in overeenstemming is met de tekening, die de Heilige Schrift ons geeft van het Koninkrijk Gods en met de eischen, die God ons stelt voor het leven in deze wereld, met name ten aanzien van een christelijke cultuur, wetenschap, staat, maatschappij etc.

Het ligt niet in onze bedoeling de onjuistheid van Kraemer's opvattingen, die vrijwel geheel aan Barth en Brunner zijn georiënteerd, hier nader aan te loonen. Dat is elders (voor zoover het Barth en Brunner betreft) door meer bevoegde schrijvers reeds geschied. ¹⁾ Bovendien ligt het in de bedoeling te gelegenheid in deze rubriek het vraagstuk van Barthianisme en zending nog eens afzonderlijk te behandelen. Alleen wijs ik er hier op, dat evenals Kraemer in het eerste deel van dit derde hoofdstuk (over het geloof) blijkaar vergeet, dat er ook „geloofskennis" mogelijk is, en dat de geloovige de openbaring Gods in systematisch verband kan brengen, zonder dat daardoor het geopenbaarde zijn karakter van mysterie verliest, hij in dit tweede gedeelte (over de ethiek) er niet aan schijnt te denken, dat alle wetsethiek nog geen casuïstiek of legalisme is, en dat de geloovige, die de in Gods Woord gegeven richtlijnen voor het ethische leven in systematisch verband brengt en daarnaar leeft, niet de vrijheid van den Christen verliest of legalistisch zich bindt aan „dooze voorschriften", maar als vrijgemaakt kind van God vrijwillig gehoorzaamt aan de eischen van den levenden God, die in Zijn Woord Zijn voor alle tijden geldende ethische Principia gaf. Mede door de opvolging dezer geboden wordt de heerschappij van Christus over alle terreinen des levens gerealiseerd in het Koninkrijk Gods op deze aarde.

Met een woord van groote waardeering voor het boek van Kraemer ben ik deze artikelenreeks begonnen. Ik handhaaf dat ook ten volle. Kraemer gaf ons een buitengewoon belangrijk boek, dat met profetische kracht optreedt tegen alle humanisme en relativisme in de internationale zendingswereld, en dat met hartstochtelijke maar beheerschte bewogenheid telkens weer zijn oproep doet

¹⁾ Ik noem hier b.v. C. G. Berkouwer „Karl Barth" (Hoofdstuk V over „Karl Barth en het Christelijk leven"); H. Dooyeweerd, „De Wetbeschouwing in Brunner's boek „Das Gebot und die Ordnungen" in „Anti-Rev. Staatk.", Driem. org. 1935, bl. 1 v.v.; id., „De wijsbegeerte der wetsidee", I, bl. 487 v.v.; id., „Barth en Brunner en het Staatkundig leven", 1936; H. Colijn „Saevius Transquillus in undis", bl. 68 v.v.; K. Schilder „Jezus Christus en het Cultuurleven" (in „Jezus Christus en het menschenleven", Culemborg, 1932); G. Brillenburg Wurth „De Christelijke vrijheid" (inzonderheid bl. 66 v.v.).

hooren om terug te keeren tot de allereerste beginselen van Gods Woord bij het bespreken van de actuele zendingsvraagstukken van heden. Ook geeft het ons een helder inzicht in de geestelijke wereld van heden, inzonderheid waar het de niet-Christelijke levenssystemen betreft, waarvoor wij den auteur van harte dankbaar zijn.

Toch eindigen wij met critiek. En met hoeveel beschroomdheid (begrijpelijk tegenover zulk een groot werk als Kraemer ons gegeven heeft) wij deze critiek ook hebben neergeschreven, toch handhaven wij deze ook ten volle. Zij betref niet de details, maar de hoofdzaken, de principiële richtlijnen en dogmatisch-ethische praemissen, die Kraemer's geheele werk beheerschen. En deze juist bleken voor ons grotendeels niet aanvaardbaar.

Prof. Kraemer zal ons deze critiek niet euvel duiden. Hij spaart in zijn werk ook de critiek niet, maar oefent ze met profetische scherpte naar links en naar rechts. Een critische bespreking kan hem niet anders dan welkom zijn. Zij doet onze waardeering en bewondering ook niet te niet.

Wij zijn dankbaar dit voor ons denken en handelen ongemeen stimulerende boek te hebben mogen lezen en herlezen, en we raden ieder, die daartoe in staat is, datzelfde te doen. Maar al zijn we dankbaar, ons verlangen blijft toch uitgaan naar een elenctiek en zendingsmethodiek, waarin méér nog dan door Kraemer gedaan is, rekening gehouden wordt met al de desbetreffende gegevens der Heilige Schrift en met de eischen eener Gereformeerde Schriftbeschouwing.

Kar.

H. B.

Nephudrion essi; pareleusetai.

Dit bekende woord van een kerkvader hoef ik hier niet te vertalen; want in Zuid-Afrika wordt het aan Voetius toegekend. Zie een bericht uit „De Standaard":

Dr Los het ook gesprek van geskille wat in die Geref. Kerke in Nederland bestaan.

Ek hoop hy sal aan die broeders daar ons boodskap oorbring, nl.: „Ons ken geen Vrije Universiteit en geen Kampen nie. Al die professore se werke staan op ons boekrakke en ons haal met dankbaarheid daaruit wat ons nodig het.

As ek nog iets mag sê aangaande die geskille, dan is dit met die woorde van Voetius: „Dit is 'n wolk wat verby sal drywe". Die wolk lyk swart en swaar, maar hy sal verbygaan. Dit was ook die geval met die vroeëre geskille wat in 1905 in Utrecht besleg is.

Ook wij hebben altijd zooiets geloofd, maar achten ons toch geroepen om goed na te gaan wat „lucht" of „wolk" is en wat niet; want we zijn in de kerk.

Oude kerkvergaderingen.

„Pastor" (maar dan een gereformeerde) schrijft in „Geref. Kb. voor Noord-Brabant en Limburg":

Nu zijn voor ons die besluiten van die oude Kerkvergaderingen zeker van gewicht, maar... wij houden niet alleen het recht, maar hebben ook den plicht, hare besluiten altijd weer aan Gods H. Woord te toetsen.

Overigens staat hetzelfde ook in de belijdenis.

Saecularisatie en eliminatie.

In een bespreking van W. Niesel: „Die Theologie Calvins" zegt prof. dr M. van Rhijn in het „Alg. Weekblad voor Christendom en Cultuur":

Kuiper seculariseerde de algemeene Godskennis en Barth elimineert die. Beide zijn ongeoorloofd.

K Geloof, dat wat hier over Kuiper gezegd wordt, onbillijk is, ook al ben ik het niet eens met wat sommigen van zijn leerlingen hebben gemaakt van enkele zijner stellingen. Maar is de saecularisatie niet geheel en al het werk der ethischen?

Angelus Silesius.

In het „Alg. Weekblad voor Christendom en Cultuur" schrijft Theo van Baaren over den dichter Angelus Silesius, bekend mysticus. Het artikel eindigt aldus:

Alleen wil ik nog een punt vermelden, waar Silesius sterk de nadruk op legde, en dat vooral in zijn tijd van verstarde kerkelijkheid van belang was: de noodzakelijkheid van de innerlijke beleving van ons geloof. De mensch moet alles opgeven, om Gods kind te worden: wie niet het liefste, dat hij op aarde heeft weggooit, zal nooit in de hemel komen.

Met een der mooiste spreken, nog onverouderd en onverwelkt, wil ik eindigen:

Word' Christus duizendmaal in Bethlehém geboren, en niet in U, gij blijft in eenwigheid verloren.

Ook ons blad heeft indertijd over hem geschreven. Vandaar dan ook, dat we onze vraag van toen herhalen. Dit is de vraag: moet de schepping ook „in ons" geschieden? Moet de zondvloed „in ons" geschieden, en Abraham's zending, en Jesaja's roeping, en Paulus' geeseling, en Johannes' verbanning, enz. enz.?

Laat men toch de heilsfeiten laten staan; want wat Silesius wil is het loslaten van de heilsfeiten, en dus van ons geloof.

Een gewone naam voor Jezus.

Dr J. C. Roose schrijft in „Alg. Weekblad voor Christendom en Cultuur":

Men vindt de echte, Bijbelsche, werkelijke Jezus lang niet mooi en verheven genoeg. Men wil Hem zoo graag idealiseeren, zóó dat Hij aan onze opvatting van edele menselijkheid beantwoordt. Daarom verstaat men de naam Jezus ings met het woord „Zalmaker" en zoodoende heeft men Jezus min of meer buiten ons bereik gebracht. Ik zou het dus willen wagen dit kind een gewone Hollandsche naam te geven, Hem te laten spelen met Zijn broertjes en zusjes, geheel onopvallend, Hem te laten werken in de werkplaats en te laten leeren bij de rabbi's, zooals elke jongen dat nu ook nog kan doen, in gewijzigde omstandigheden.

En hoe moet het dan met de preek over den Catechismus: waarom God den naam Jezus gegeven heeft? Ik denk, dat daar de kinderen ook naar toe moeten. Zal men in het verhalen van de bijbelsche geschiedenis de vele gevallen vermelden, waarin opzettelijk een te geven naam van bovenaf werd opgelegd, en deze bijzonderheid juist voorbijgaan waar het de volheid des tijds raakt?

Roomsch rekenen.

In „De open Poort" vinden we iets uit een rekenboekje van C. P. Vierman, Boekcentrale Amsterdam:

In dit boekje vinden wij op blz. 27 o.a. de volgende sommen: 43. Een jongen woont elken morgen de H. Mis bij. Zij duurt ½ uur. Hoeveel minuten is die jongen elken morgen in de kerk? Hoeveel minuten is dat in 80 dagen?

44. Aan een rozenkrans zitten 59 kralen. Aan 4 zulke rozenkransen? Aan 6 zulke rozenkransen? Aan 8 zulke rozenkransen?

45. Hoeveel tientjes hebben 3, 10, 20 zulke rozenkransen?

47. Als gij eerbiedig een kruis maakt, verdient gij 50 dagen aflaat. Doet gij het met wijwater, dan hebt gij 100 dagen aflaat. Hoeveel dagen aflaat verdient Jan elken dag? 4 maal daags maakt hij een kruis met wijwater, 10 maal zonder.

K. S.

Over „zelfonderzoek", „kenmerken", enz. (II.)

Deze week willen we luisteren naar een anderen Calvijn-kenner bij uitnemendheid, Dr D. J. de Groot van Woudsend.

In het jaar 1937 publiceerde hij in „De Bazuin" een zeer belangrijke artikelen-reeks over: „De „goede werken" in de theologie van Calvijn".

Natuurlijk kwam daarbij ook aan de orde de vraag, hoe Calvijn denkt over de waarde der goede werken voor de zekerheid des geloofs. Kan men door het beschouwen der goede werken, door het constateeren, dat de goede werken toenemen in aantal en gehalte, komen tot de overtuiging, dat men een echt kind des Heeren is, dat men wedergeboren is? Met andere woorden, de vraag kwam aan de orde welke de betekenis is van het zelfonderzoek voor de zekerheid des geloofs.

Eerst heeft Dr de Groot aangevoerd, dat Calvijn aandringt op zelf-onderzoek om de hypocrisie, de huichelarij, te ontdekken. De schijnheiligen wil hij hevig door elkaar schudden om hun oogen te openen. Rusteloos moeten die menschen gesteld worden voor Gods heilige wet. ¹⁾ Moet hun gezegd worden, dat zoo hun geloof niet uit de werken blijkt, zij met God niet verzoend zijn. Deze opvatting wortelt, volgens Dr de Groot, in een zeker pessimisme van Calvijn, hierin bestaande, dat er in de kerk veel hypocrieten zijn en de wortel der hypocrisie (geveinsdheid) in ieder hart wordt gevonden. Calvijn verwacht niet, dat de menschen door het resultaat van hun zelf-onderzoek door het constateeren van overvloedige vruchten geïnsponeerd zullen worden en zich gerust zullen voelen. Integendeel, in het beste geval zullen zij door het zelfonderzoek bergen van zonden en groot gebrek aan heiligmaking ontdekken en als het goed is met hen zullen ze bevend tot Christus vluchten om genade en vergeving van schuld.

En dan gaat Dr de Groot schrijven over de vraag, die ik boven stelde.

Hij zegt het volgende. Enkele zinnen heb ik gespateerd:

Nu is het bekend, dat de opwekking tot zelf-onderzoek en met name de aansporing om te letten op de „goede werken" als vruchten des geloofs, door velen ook wel gegeven wordt met meer optimistische verwachtingen. Wanneer zij te doen hebben met twijfelzieke en bekommerde menschen, die altijd aarzeland van verre staan en maar niet durven gelooven, dat God in Christus ook voor hen een verzoend Vader wil zijn, geven zij hun menigmaal den raad, om zich rekenschap te geven van hun „goede werken" en om uit de aanwezigheid van deze vruchten tot het geloof en de levende kracht daar van te besluiten. De vraag dient daarom te worden gesteld of deze praktijk ook door Calvijn wordt verdedigd en hoe verre zij door hemzelf is toegepast.

Ons antwoord hierop moet ontkennend luiden. Wij zijn geen enkele plaats tegen gekomen waar hij de door angst gefolterde zielen tracht te troosten met hun werken, waaruit de aanwezigheid van het door hen zelf in twijfel getrokken geloof duidelijk zou blijken. Het moet in hooge mate onwaarschijnlijk worden geacht, dat zulk een plaats ooit zal worden gevonden. Wanneer Calvijn immers dit zou doen, zou hij in openlijke tweespraak komen met hetgeen wij hem vroeger over de drieërlei verhouding van absolute afhankelijkheid tusschen de werken en het geloof hebben hooren getuigen.

Voor Calvijn is iedere mogelijkheid om „goede werken" te doen uitgesloten, zoolang wij de overtuiging missen, dat onze personen God aangenaam

zijn, om dat Hij ons al onze vorige misdaden om Christus' wil vergeven heeft.

Onze harten moeten eerst door het geloof worden gereinigd, onze geweten moeten worden vrijgemaakt, anders vreezen en ontvluchten wij God en kunnen wij Hem niet gewillig en met volle toewijding dienen. Geen werken kunnen „goede werken” heten, dat wil zeggen werken welke God in genade aanneemt dan die van den rechtvaardigen mensch. En rechtvaardig wordt de mensch alleen door het geloof.

Wanneer er nu juist aan deze waarheid wordt getwijfeld, kan de aanschouwing van zijn werken den twijfelaar nooit eenige troost geven. Hij moet daardoor juist te meer met angst en schrikgedachten worden vervuld. Want de werken van hen, die niet gelooven dat God hun personen in Christus omhelst en rechtvaardigt, worden door God immers onderzocht met niets ontziende gestrengheid. Daarom zal de twijfelaar in duizend gebreken, die hij in zijn werken dagelijks moet ontdekken, ook telkens duizende nieuwe redenen voor Gods toorn moeten vinden.

Calvin leert, dat de geloovigen „goede werken” doen, omdat zij Christus aannemen tot heiligmaking en dat Christus hun deze werken uit Zijn volheid schenkt, door Zijn Heiligen Geest, die in hen woning maakt. Wanneer echter iemand er aan twijfelt of Christus hem wel tot heiligmaking is gegeven, wanneer hij zich angstig blijft afvragen of hij op de heilige kracht van Zijn Geest wel mag rekenen, dan moet daaruit immers volgen, dat zijn gehoorzaamheid of niet uit den goeden wortel oorkomt of tot in dien wortel krank is en dus nooit iets anders kan voortbrengen dan vruchten, die van die krankheid in sterke mate het stempeel dragen. Al het gebreken van dat geloof zal zich noodzakelijk in de werken weerspiegelen. En daarom moet de aanblik van die werken absoluut ongeschikt worden geacht om het geloof tot sterker vrijmoedigheid te prikkelen.

Ja, zelfs de mensch, die de vergeving van zijn vorige zonden uit Christus' hand met de allergrrootste vrijmoedigheid heeft ontvangen, die zeker is dat zijn persoon om Christus' wil God aangenaam is en die er in het minst niet aan twijfelt of God heeft al de volheid van Christus tot zijn beschikking gesteld, zoo dat Hij door Zijn Geest uit Hem een bron der heiligmaking kan putten, kan niet verwachten, dat de geïsoleerde beschouwing zijner werken hem in die zekerheid zal bevestigen. De werken immers van den geloovigsten mensch blijven hier beneden onvolkomen en met zonde bekleet. In zichzelf beschouwd vindt de Heere daarin veel meer te bestraffen dan te prijzen. Doortrokken van den reuk van zijn zondig vleesch komen zij tot den Christen met het sombere getuigenis, dat hij Gods goede werk door zijn aanraking verontreinigd heeft. Hij heeft voor die werken Gods vergevende genade nodig. En van die genade is hij alleen zeker, wanneer hij bij de aanschouwing van die werken gedragen wordt door het geloof, dat aan Christus ontleent wat aan zijn gehoorzaamheid ontbreekt. Niet alleen wijzelf, maar ook onze werken worden alleen door het geloof gerechtvaardigd. „Want wanneer de rechtvaardigmaking des geloofs niet voortdurend vast blijft, zal de onreinheid der werken ontdekt worden”. (Inst. III, 17, 9.) En de mensch, die de onreinheid zijner werken ontdekt, zal door die werken in zijn vertrouwen eerder geschokt dan bevestigd worden.

Dr de Groot voert verschillende bewijspplaatsen voor deze bewering aan uit Calvin's werken. Wij laten een er van hier volgen. In een van zijn preeken schrijft Calvin:

„Maar wij hebben reeds opgemerkt, dat de poort des hemels voor ons gesloten is als wij twijfelen. Het is echter noodzakelijk, dat wij twijfelen of geheel wanhopig worden, als wij op onze werken zien. Laten wij eens het geval nemen, dat God een mensch door Zijn Heiligen Geest herschapen heeft en dat deze alleen aan God dank brengt, gelijk wij het verhaald hebben, toen wij van den Farizeër spraken en dat hij zegt: Ik heb alles van God. Dan is het toch als hij komt om tot Hem te bidden, noodig, dat hij komt in geloof. En hoe zal hij komen? Omdat hij nog onvolmaakt en zwak is, zullen de deugden, welke God hem gegeven heeft met vele ondeugden vermengd zijn, ja, deze deugden zullen nog gebrekkig zijn, omdat hij niet geheel van de besmetting des vleeschens zal zijn gereinigd. Wat zal een mensch, die zich zoo midden op den weg bevindt en nog heel ver van zijn doel af is, anders kunnen doen dan twijfelen? Zoo besluiten wij dan, dat het niets is om te belijden, dat ons heil voortkomt uit Gods louter genade, omdat Hij door Zijn Heiligen Geest ons regeert, maar dat het noodig is om de toevlucht te nemen tot de vergeving der zonde.”

Dr de Groot besluit zijn stuk aldus:

Calvin heeft de aangevochten en twijfelende zielen nooit gewezen op hun werken om hen door aanschouwing van de vruchten des geloofs tot zekerheid te brengen. Hij wijst hen altijd en alleen op Christus, op Gods verbond, dat in het bloed van Christus vast is en op Gods genade, welke door Christus voor eeuwig is verworven.

Volkomen stemt dit overeen met wat we van Dr Deo hoorden.

Gods Woord alleen.

Gods belofte alleen.

Gods genade alleen.

Als er het steunen daarop, het zeker zijn daarvan is, dan komen de ervaring, de „kenmerken”, de „vruchten” in het gezichtsveld. Eerder niet!

H.

C. V.

(Wordt vervolgd.)

BOEKBESPREKING

Töch in orde, door Jo Ypma. — J. H. Kok, Kampen.

Jo Ypma heeft met haar eersteling: „Boven de polder de hemel” getoond dat zij een goede, gave roman kan schrijven. Onze verwachtingen waren daarom gespannen, toen we dit boek voor oudere meisjes in handen kregen.

Het blijkt echter weer voor den zooveelsten keer hoe moeilijk het is, voor deze categorie te schrijven. Bijvoorbeeld uit vrees om niet „stijf” te zijn vervalt Jo Ypma in een ander uiterste. De heldin, Bauk Bosma, houdt er een ongesoigneerd taalje op na, dat wemelt van woorden als: beroerd, lam, ben je getikt enz. Nu kan men van een meisjesboek niet verwachten, dat de personen salontaal zullen gebruiken, maar dit gaat toch niet op. Het is toch geen overdreven eisch als men, ook op dit gebied, een paedagogisch element verwacht in een boek voor groote meisjes.

Hoeveel beter is de schrijfster in haar eerste boek geslaagd in de fijne tekening van Ju, het stille boerenmeisje! Deze Bauk wil er bij ons niet in. Ze doet gewild-modern aan.

Van de bijfiguren is alleen Iefke geslaagd, en die wordt nog door de schrijfster veroordeeld tot het spreken van een soort foelieeliek stads-Friesch!

Opvallend is het dat taal en stijl, in Jo Ypma's eerste boek zoo keurig verzorgd, hier zoo'n alordige indruk maken. Men ontkomt niet aan de gedachte, dat het haastig geschreven werd, en haastig gecorrigeerd. Tegenwoordige en verleden tijd worden vaak op hinderlijke wijze door elkaar gehaspeeld. Jammer is dat; men verwacht het niet van Jo Ypma. Wie een boek heeft geschreven als: „Boven de polder de hemel”, kan méér, dat gelooven we zeker. Maar dan is het noodig om onder strenge zelfucht te schrijven.

M.

Gr. G.—Sm.

KERKNIEUWS

GEREFORMEERDE KERKEN.

Driel te:

Dordrecht (3e pred. pl.): J. W. de Jager te Zutphen, Dr P. Prins te Deventer en H. J. Riphagen te Schoonebeek.

Tweel te:

Rotterdam (Centrum): Dr A. de Bondt te 's-Gravenhage-West en M. B. van 't Veer te Groningen.

Sneek (3e pr. pl.): F. Guillaume te Klundert en J. J. Oranje te Paesens en Moddergat.

Beroepen te:

Hillegersberg Terbrugge: Cand. Dr N. H. Ridderbos te Kampen.

Ootlogensplaat: J. Hindriks te Dussen en Meeuwen.

Afscheid van:

Velsen: Dr D. J. van Katwijk. Tekst: Hand. 20:32.

Candidaten tot den Heiligen Dienst.

De Classis Drachten der Geref. Kerken heeft praeparatoir geëxamineerd en met algemeene stemmen beroepbaar verklaard den heer Joh. de Wal, te Marum (Gr.), cand. aan de Theol. Hoogeschool te Kampen. De heer De Wal zal gaarne des Zondags de kerken dienen en een eventueel beroep terstond in overweging nemen. Zijn adres is: „de Haar”, Marum (Gr.).

— Candidaat J. P. Prins, die benoemd is tot hulpprediker bij de Geref. Kerk te Dedemsvaart, blijft in de gelegenheid om de Kerken te dienen, en zal ook gaarne een eventueel beroep in overweging willen nemen. Zijn adres is thans: Dedemsvaart D 179, telefoon no. 11.

De Generale Synode der Gereformeerde Kerken en de Koopvaardij.

De Generale Synode der Geref. Kerken komt langzamerhand in het gezicht. Heel wat menschen zien deze Synode met belangstelling tegemoet.

Een groep van onze bevolking ziet echter met meer dan gewone belangstelling naar de komende Synode. Dat zijn onze zeevarenden. Immers zal op deze Synode beslist worden of en op welke wijze de kerken de geestelijke verzorging der zeevarenden ter hand zullen nemen.

Het voorbereidend werk voor deze zoo belangrijke tak van arbeid verricht het Geref. Comité Handelsmarine. Voorzitter Ds J. Versteeg, N. Loosdrecht. Secretaris G. de Vries, Santpoort. Penningmeester Ds Kremer, Ede.

Dit Comité, dat op verzoek van de Generale Synode het werk van de voorbereiding ter hand nam, heeft al heel wat werk gedaan en zeer belangrijke voorstellen kunnen verwacht worden.

Het is geen schending van eenig geheim als we hier iets van deze voorstellen bekend maken. Integendeel, hoe meer onze Nederlandsche Christenen van dit werk weten, des te beter het is.

Op dit terrein is nog veel te weinig door Nederland gedaan. Het terrein omvat de gehele Nederlandsche Koopvaardijvloot, maar ook en niet minder onze zoo belangrijke kustvaart. Hier ligt een zeer belangrijke taak voor ons. Het is niet minder dan de geestelijke verzorging van onze Nederlandsche zeevlieden in het binnen- en buitenland.

Wat het buitenland betreft ligt het in het voornemen aller eerst de aandacht te vestigen op de zeer belangrijke haven van Curaçao. Dat is een machtig knooppunt voor de groote handelsvloot. Daar liggen de mogelijkheden voor het grijpen en het werk te wachten. Gelukkig hebben we daar tal van connecties, die als het noodig is krachtigen steun bieden.

Naast deze zoo belangrijke haven voor de groote vaart staat Gdynia en Danzig voor de kustvaart. In deze zoo belangrijke havens komen elk jaar eenige honderden Nederlandsche schepen en liggen daar enkele dagen. Geestelijke verzorging is daar voor hen niet. Daarom zijn we zoo blij, dat we ook daar weer Nederlanders gevonden hebben die van harte bereid zijn het werk van ons Comité te steunen.

We hopen dan ook, dat we ook voor deze belangrijke haven aan de Generale Synode concrete voorstellen kunnen aanbieden.

CORRESPONDENTIE.

Door een misverstand ter drukkerij kan de Catechismusverklaring deze week niet worden bijgevoegd.

DE UITGEVERS.

Engeland en Duitsland vragen ook de aandacht.

Wat Engeland betreft zijn daar wellicht heel mooie vooruichten in verband met de pas geïnstitueerde kerk van Londen. Voorts wachten eenige kleinere havens op de kust nog op bewerking.

Duitsland komt in aanmerking met de zeer belangrijke havens, Hamburg, Bremen en Bremerhaven. In beide landen is het mogelijk groote handelsvaart en kustvaart gelijk te bereiken.

België komt met Antwerpen en andere kleinere havens zeer zeker in aanmerking. Oost-Indië en Zuid-Amerika zullen steun uit het moederland moeten ontvangen en bij het werk der verstrookenverzorging zeer zeker denken aan de varende verstrooken.

Wat het werk onder de visscherslieden betreft, dat ligt niet op het terrein van het Comité. Die genieten reeds jarenlang de trouwe zorg van Bethesda. Trouwens hier is eerbiediging der grenzen wel van belang en heel wel mogelijk.

God zegene het werk van het Comité, tot welzijn van onze zeevarenden.

De Centrale Conferentie van Ouderlingen bij de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Bovengenoemde conferentie wordt gehouden op Dinsdag 13 en Woensdag 14 Juni 1939 in het gebouw van de A.M.J.V. (Centraal Hotel) Stadhouderade 7, ingang Vondelstraat te Amsterdam.

Te bereiken van Station W. P. met lijn 3, halte Leidscheplein. Te bereiken van Centr. Station met lijn 1 en 2, halte Leidscheplein.

Agendum:

Dinsdag 13 Juni (aanvang 2 uur n.m.) huishoudelijke vergadering.

1. Opening.
2. Verslag van den secretaris-penningmeester.
3. Benoeming van een commissie tot nazien van het financieel verslag.
4. Wijziging Huishoudelijk reglement Art. 4 en 8.
5. Verkiezing van bestuursleden. (Vacatures Gelderland en Drente.)
6. Mededeeling van ingekomen stukken.
7. Vaststelling van de plaats voor de volgende conferentie.
8. Behandeling van vraagpunten: Ingekomen van br. ouderling Nienhuis uit Geldrop het volgende: Het oordeel van de Conferentie wordt gevraagd over het streven naar splitsing van groote(re) kerken, zóódanig, dat elk kerkgebouw het centrum wordt van een ZELFSTANDIGE KERK; daarbij lettende eenzijdig op den eisch van het beginsel (de gereformeerde kerkidee en de uitspraken van de H. Schrift) en anderzijds op de eischen van de praktijk (beheersing van — en toezicht op — de jeugd, de onderlinge band, beter kerkbezoek, grootere offerzinnig, meer contact tusschen predikant en gemeente, bezwaren met betrekking tot de regeling der financiële verhouding, enzovoort).
9. Rondvraag.
10. Sluiting. 5 uur.

Dinsdag 13 Juni: Begroetingsamenkomst. Aanvang 8 u. n.m. Deze samenkomst wordt belegd door het Amsterdamsch Comité van ouderlingen als Comité van ontvangst en zal een gezellig karakter dragen. Adres voor logies: br. J. H. Linschoten, Roelof Hartstraat 11, Amsterdam Z.

Woensdag 14 Juni: De Conferentiedag. Aanvang 10 uur (precies).

1. Opening en openingswoord door den voorzitter.
2. Referaat van Dr B. Wielenga te Amsterdam. Onderwerp: „Kerk en Cultuur”.
3. Bespreking van het referaat.
4. Pauze van 12.30—2 uur. Gemeenschappelijke maaltijd 1 f. — per persoon. Zij die daaraan wenschen deel te nemen moeten zich vóór 1 Juni opgeven aan br. Linschoten te Amsterdam.
- Middagvergadering. Aanvang 2 uur.
5. Referaat van Prof. Dr K. Dijk, hoogleraar aan de Theol. School te Kampen. Onderwerp: „De Kerkelijke beheersing van de jeugd in verband met den invloed van de geestesrichtingen van onze tijd”.
6. Bespreking van dit referaat.
7. Rondvraag.
8. Sluiting (ongeveer 5 uur).

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Alphen aan den Rijn en te Dordum: J. G. van Minnen te Huizen (N.-H.).

's-Gravenhage (Centrum): M. W. Nieuwenhuijze te Franeker.

Bedankt voor:

Murmerwoude: M. W. Nieuwenhuijze te Franeker.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Rijssen (Echstraat): J. Fraanje te Barneveld.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:

Eemnes-Binnen: I. Schipper te Kockengen.

Hei- en Boicop: J. de Lange te Wilsum.

's-Hertogenbosch: H. G. Mol van Charante, voorg. bij de Vereen. van Vrijz. Herv. te Haarlem.

Weesp (vac. G. J. Sanders): C. J. Gall te Spijkenisse.

Zuidwolde (Dr.) (toez.): J. A. Steenbakker Morilyon Looze te Erica (Dr.).

Aangenomen naar:

Breda: D. Westerveld te Brielle.

Driel: Cand. J. Voorsteegh te 's-Gravenhage.

Oosterwolde: G. Cadée te Arum.

Serooskerke (W.): Cand. N. Visser te Utrecht.

Bedankt voor:

Heerenveen: J. Dikboom te Drachten.

St. Oedenrode: J. K. v. d. Brink te Steenberg.

Voorthuizen: K. v. d. Pol te Wierden (O.).

Workum (toez.): J. N. de Ruiter te Aalsum.

IJsbrechtum: B. Nijholt te Wieringermeer.

Intrede te:

Doeveren: Cand. I. de Tombe. Tekst: 2 Cor. 4:5.

Afscheid van:

Heerenveen: D. L. Los. Tekst: Joh. 17:11.

Hilversum: J. A. Hoekzema. Tekst: 1 Petr. 1:25.

Lisse: G. Tichelaar. Tekst: Handel. 8:39.

Loenen a. d. Vecht: P. C. IJsseling. Tekst: 1 Cor. 3:11—15.

Nootdorp: J. P. Ph. Loeff. Tekst: 1 Tim. 1:15.

Medewe
Rotterdam
Dam, K
Ds J. w
Koole,
Schreud
Rotterdam
kamp, 's
Groninge
Dr H.

Alle stuk
Prof. Dr

INHOUD: Ho
Vrij als Sa
12:6a). —
De herenig
Geloof en w
Perspolemie
Zacharias U
daagsche o
Kuyper's lij
roman. —
— Perschoo
chismus bla

INHOUD

Wanneer
van de aard
de groote
menschen.

Op den een
God den me
neusgaten b
stelde den r

Deze hof
De hemel
schijnt God
menschen.

Er was e
woonplaats
waar geen
waar mot e
geen dief in
kreunde en
was „ons vl
en Eva. En

Maar wat
vleesch? D
De heme

lot het opr
van den me
alleen van c
hij in leven
eigendom d
leven van s
wordt opper

af bestemd
mensch met
banden aan
in zich opr
hemel vinde

Zoo had d
En hij ha
En het ve
gehoorzaam
geweest zij
zin, waarin
scheiden va
een bergen
het vleesch
van den he

God schie
deze aarde,
ste hem da
zetten. Dat
's menschen
Vader en S
zou maken;
mensenki
heid.

Zoo was
en aarde e
nomen vle